

REAGIMI INSTITUCIONAL NDAJ DHUNËS NË FAMILJE

INSTITUCIONALNI ODGOVOR NA TRETMAN ŽRTAVA NASILJA U PORODICI

INSTITUTIONAL RESPONSE TO DOMESTIC VIOLENCE

REAGIMI INSTITUCIONAL NDAJ DHUNËS NË FAMILJE

PËRMBAJTJA

- 7** Akademia e Grave për Lidërsip (AGL)
- 8** Aktivitetet e AGL
- 9** Grupi
- 10** Aktivitetet Grupore
- 11** Hyrje
- 12** Reagimi institucional ndaj dhunës në familje në Republikën e Kosovës
- 16** Rekomandime

AKADEMIA E GRAVE PËR LIDERSHIP (AGL)

Akademia e Grave për Lidërsip (AGL) është një program që implementohet nga Instituti Kombëtar Demokratik (NDI) me mbështetje nga USAID dhe ka për qëllim trajnimin dhe fuqizimin e grave lidere të së ardhmes. AGL është një program pasues i **Javës së Gruas** që bën bashkë rreth 30 pjesëmarrëse të sukseshme për të marrë pjesë në një seri mundësish të përshtatura për zhvillim të shkathësive dhe rrjetëzim. Temat e gjeneratës së 6-të të AGL-së u përcaktuan në bazë të analizës së nevojave për shkathësi dhe hartim të politikave që u paraqitën dhe u theksuan nga gratë gjatë Javës së Gruas 2018, që si temë kryesore ka trajtuar rëndësinë për qeverisje transparente dhe llogaridhënëse. AGL 2018 organizohet në mjedis ndër-partiak dhe për herë të parë është hapur për gratë nga të gjitha komunitetet e përfaqësuara në Kosovë. Përmes mundësive të krijuara nga AGL për zhvillim të shkathësive dhe mentorim nga afër, është synuar që pjesëmarrëset të krijojnë koalicionë të qëndrueshme për të shtyrë përpara çështjet me interes të përbashkët për ato dhe për komunitetet e tyre.

Në fillim të Akademisë në maj të vitit 2018, pjesëmarrëset u ndanë në katër grupe për të punuar në katër iniciativa të ndryshme që trajtojnë çështje të shqetësimit të përbashkët, duke synuar ndryshime pozitive në fushën e arsimit, shëndetësisë, sundimit të ligjit dhe rolet udhëheqëse për gratë.

Cilësia në arsim

Dhuna në familje

**Përdorimi i drogave
nga të miturit**

**Përfaqësimi i grave në
institucione**

Reagimi institucional ndaj dhunës në familje

AKTIVITETET E AGL

Për gjashtë muaj, 27 pjesëmarrëse të ndara në katër grupe ndër-etnike kanë hulumtuar dhe janë takuar me institucione dhe palë të interesit për të marrë informata mbi temat që kanë identifikuar si shqetësime me prioritet për qytetarët në Kosovë. Pas aktiviteteve të shumta gjatë kësaj periudhe, pjesëmarrëset arritën me sukses të hartojnë katër dokumente të politikave, të cilat do të ndahen me palët përkatëse të interesit.

parti politike

komunitete

komuna

Aktivitete në terren

ngjarje
publike

takime
konsultative

ceremonia
e diplomimit

4

DOKUMENTE TË POLITIKAVE

Ndërtimi i shkathtësive

trajnim pesë ditor

punëtori një ditore

takime pune
dhe konsultative

GRUPI

Brankica Timotijević

Fjolla Ujkani

Flutura Beka - Kamberaj

Irena Petrović

Sandra Radončić

Vesa Broja

Ymihan Mujko

AKTIVITETET GRUPORE

Iniciativa e AGL-së për trajtimin institucional për dhunën në familje përbëhet nga shtatë pjesëmarrëse që përfaqësojnë pesë parti politike, shoqërinë civile dhe u takojnë katër komuniteteve të ndryshme etnike. Së bashku, ato kanë punuar për gjashtë muaj në çështjen e dhunës në familje në Kosovë, ku kanë zhvilluar nëntë takime konsultative me palët e interesit, kanë vizituar shtëpitë e sigurta për gratë dhe fëmijët, dhe kanë organizuar një tryezë të rumbullakët në bashkëpunim me Grupin e Grave Deputete në Mitrovicën e Veriut. Njëkohësisht, ky grup ka analizuar legjislacionin që trajton dhunën në familje dhe hulumtime të tjera relevante. Grupi ka arritur të hartojë një dokument të politikave që do t'u adresohet palëve kryesore të interesit që kanë të bëjnë me këtë problematikë.

13

takime

nëntë takime konsultative dhe katër takime në grup

1

tryezë

të rumbullakët në Mitrovicën e Veriut

10

Reagimi institucional ndaj dhunës në familje

HYRJE

Ky dokument ofron një analizë mbi gjendjen aktuale të reagimit institucional ndaj mbrojtjes, rehabilitimit dhe reintegrimit të viktimave të dhunës në familje në Kosovë, të realizuar nga grupi i Akadaemisë së Grave për Leadership (tutje Grupi) që ka punuar në këtë temë. Dhuna në familje është një problem mbarëbotëror dhe mbetet një ndër format më të përhapura të dhunës që kategorizohen shpesh si “çështje e dyerve të mbyllura”. Gratë janë në të shumtën e rasteve viktimat të dhunës në familje. Në botë, çdo e treta grua ka përjetuar ndonjë formë të dhunës nga partnerët¹.

Kosova ka ligje të fuqishme për trajtimin e dhunës në familje por shpesh dështon në hapin e fundit kur është fjala për zbatimin e tyre. Kushtetuta thotë se ligjet duhet të interpretohen në përputhje me marrëveshjet kryesore ndërkombëtare që Kosova nuk është palë për shkak të statusit të saj të pazgjidhur ligjor si shtet. Megjithatë, disa nga këto konventa dhe traktate ndërkombëtare janë të zbatueshme edhe për Kosovën². Këto përfshijnë Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave³ dhe Konventën e Këshillit të Evropës mbi të ashtuquajturën Konventa e Stambollit⁴ për trajtimin e dhunës kundër grave.

Kosova e ka edhe Ligjin për Mbrojtje nga Dhuna në Familje⁵, i cili ka për qëllim ta parandalojë dhunën në familje si dhe të trajtoj kryesit e dhunës në familje. Po ashtu, Kosova ka miratuar edhe Strategjinë Kombëtare të Republikës së Kosovës për Mbrojtjen e Viktimave të Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2016-2020⁶. Strategjia ka për synim katër objektiva kryesore e që janë: 1) parandalimi dhe vetëdijesimi; 2) Mbrojtja dhe Koordinimi; 3) Legjislacioni, hetimi dhe procedimi, dhe 4) Rehabilitimi dhe Reintegrimi. Zbatimi i Strategjisë Kombëtare synon integrimin e barazisë në politikat publike. Strategjia ofron mjete për të ndaluar abuzimin, për të ofruar mbrojtje dhe për të ndihmuar viktimat të riintegrohen në shoqëri, duke fuqizuar mekanizmat ekzistues dhe duke krijuar mekanizma të reja për reagim të shpejtë për mbrojtjen dhe trajtimin e rasteve të dhunës në familje. Përveç Strategjisë, Kosova ka miratuar edhe Procedurat Standarde të Veprimit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë⁷, të cilat përcaktojnë detyrat dhe obligimet e institucioneve relevante në ofrim të shërbimeve, për rastet e dhunës në familje.

¹ Organizata Botërore e Shëndetësisë, në: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

² Shih Kushtetën e Republikës së Kosovës, Neni 22: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Kushtetuta_e_Republikes_se_Kosoves_me_amendamentet_I-XXIV.pdf.

³ Kombet e Bashkuara, Konventa për Eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj Grave, <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/Ahri/AConEliminationAllFormsDiscriminationAgainstWomen.pdf>

⁴ Këshilli i Evropës, Konventa e Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje: <https://rm.coe.int/168064d3f6>.

⁵ Kuvendi i Republikës së Kosovës, Ligji Nr. 03/L-182, në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2691>

⁶ Qeveria e Kosovës, Ministria e Drejtësisë, Strategjia Kombëtare të Republikës së Kosovës për Mbrojtjen e Viktimave të Dhunës në Familje dhe Planit të Veprimit 2016-2020, <https://abgi.rks-gov.net/Portals/0/Strategjia%20Komb%20C3%ABtare%20e%20RK%20p%20C3%ABr%20mbrojtje%20nga%20dhuna%20ne%20familje%202016-2020.pdf>.

⁷ Agjencia për Barazi Gjinore, “Procedurat Standarde të Veprimit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë” <https://abgi.rks-gov.net/Portals/0/Procedurat%20Standarte%20t%20C3%AB%20veprimit%20p%20C3%ABr%20mbrojtje%20nga%20dhuna%20n%20C3%AB%20familje.pdf>

Për ta realizuar këtë punim, Grupi, ka intervistuar: Koordinatorin Nacional Kundër Dhunës në Familje; Kryesuesin e Këshillit Gjyqësor të Kosovës; Kryesuesin e Këshillit Prokurorial të Kosovës; Avokatin e Popullit, përfaqësues nga Policia e Kosovës, zëvendës kryetarin e Komunës së Mitrovicës së Jugut, udhëheqësen e strehimores dhe Mbrojtësin e Viktimave në rajonin e Mitrovicës, përfaqësues të OJQ-ve, etj.

Në fund të këtij dokumenti janë rekomandimet të cilat tentojnë të ofrojnë alternativa për të luftuar dhunën në familje.

REAGIMI INSTITUCIONAL NDAJ DHUNËS NË FAMILJE NË REPUBLIKËN E KOSOVËS

Në raportin e Rrjetit të Grave të Kosovës⁸ i vitit 2015 tregon se rreth 62% e kosovarëve kanë përjetuar dhunë në familje gjatë jetës së tyre. Në vitin 2016, policia ka pranuar rreth 1,200 raportime për dhunë në familje, kryesisht kundër grave, ndërsa rastet e raportuara në vitin 2017 kanë qenë 1,269 raste të dhunës në familje. Prej tyre, 5 raste përfunduan me vrasje. Numri i vrasjeve si pasojë e dhunës në familje është rritur që nga viti 2013. Nga viti 2013 deri në vitin 2015 ka pasur nga 3 raste në vit, ndërsa në vitin 2016 numri i vrasjeve është rritur në 7, në vitin 2017 ka rënë në 5 dhe deri më tani gjatë vitit 2018, ka pasur 3 raste të vrasjeve. Në më shumë se 80% të rasteve të dhunës në familje të raportuara në Policinë e Kosovës viktimat janë gra, të pasuara nga fëmijët dhe të moshuarit. Situata socio-ekonomike e grave, fëmijëve dhe të moshuarve i bënë ata tradicionalisht të varur nga anëtarët e tjerë të familjes dhe rrjedhimisht edhe më të prekur nga dhuna.

Ndërkaq, një raport i Avokatit të Popullit për vitin 2017⁹, thekson se numri i rasteve të raportuara në këtë institucion nuk ishte shumë i lartë, por ende është shumë evidente që dhuna në familje konsiderohet si çështje shqetësuese. Bazuar në këtë raport, qasja e institucioneve në lidhje me këto raste ishte e papërshtatshme dhe joadekuate.

⁸ Rrjeti i Grave të Kosovës, Mjaftë më me arsytetime, në: <http://www.womensnetwork.org/documents/20151124105025644.pdf>.

⁹ Raporti i Avokatit të Popullit, 2017, në: <https://www.oik-rks.org/2018/04/17/raporti-vjetor-2017/>

Bazuar në Raportin e Progresit për Kosovën 2018¹⁰, dhuna në familje mbetet një ndër problemet e mëdha në Kosovë. Sipas këtij raporti dhuna në baza gjinore kërkon përpjekje të mëtutjeshme për të adresuar koordinimin e dobët mes policisë, prokurorëve dhe palëve të tjera të përfshira, si dhe për të adresuar monitorimin joadekuat të urdhrave mbrojtës nga policia dhe gjykatat, në rastet e dhunës në familje. Gjithashtu thuhet se përkufizimi ligjor i dhunës në familje dhe ngacmimit seksual duhet të përshkruhet në Kodin Penal. Raporti i Progresit ka përmendur edhe nevojën për të siguruar strehimoret për viktimat e dhunës me bazë gjinore dhe trafikimit me njerëz dhe ato të financohen në mënyrë të qëndrueshme, si dhe që të merren masa për riintegrimin efektiv të viktimave.

Sipas Vendimit 04/83 të datës 11 korrik 2012, njëri prej zëvendës ministrave të Ministrisë së Drejtësisë e merr postin e Koordinatorit Nacional kundër Dhunës në Familje¹¹. Roli i koordinatorit është të bëjë monitorimin e implementimit të Strategjisë. Zyra e Koordinatorit Nacional kundër Dhunës në Familje aktualisht po angazhohet në krijimin e një baze të dhënash kombëtare për viktimat e dhunës në familje. Kjo bazë e të dhënave parashikohet të përfundojë deri në fund të këtij viti, e cila do të përbëhet nga të dhëna demografike për viktimat e dhunës në familje dhe trajtimin e tyre.

Një institucion kyç në parandalim dhe mbrojtje të viktimave të dhunës në familje është edhe Policia e Kosovës, të cilët, për të trajtuar këtë problem, po ofron trajnime shtesë për zyrtarët policor se si të trajtojnë viktimat e dhunës në familje, me qëllim të ngritjes së kapaciteteve të tyre në trajtim të rasteve të dhunës në familje. Policia po ashtu e ka edhe Njësinë për Mbrojtje nga Dhuna në Familje. Më gjithë vështirësitë financiare që kjo njësi ka, përfaqësuesit e policisë së Kosovës poashtu kanë shprehur shqetësimin për mungesë të programeve rehabilituese dhe reintegruese për viktimat e dhunës në familje.

Ndjekja penale e personave të përfshirë në dhunën në familje është një prej detyrave të Prokurorisë. Edhe pse prokuroria ka personel të specializuar për të ndjekur penalisht veprat penale të lidhura me dhunën në familje, këta prokurorë janë të tej ngarkuar edhe me trajtimin e lëndëve të tjera që u adresohen. Kjo ka pamundësuar që rastet e dhunës në familje të trajtohen me prioritet. Në vitin 2017, nga 4.264 raste të dhunës në familje, prokuroritë kanë zgjidhur 1.978 raste.

Sa i përket mbrojtjes ligjore për viktimat e dhunës në familje, ekziston Zyra për Mbrojtjen dhe Ndihmën e Viktimave (ZMNV), e cila synon të përfaqësojë interesat e viktimave në sistemin e drejtësisë në Kosovë. Përveç përfaqësimit të viktimave, kjo zyrë ka marrë pjesë në shumë aktivitete të rëndësishme në lidhje me hartimin e politikave dhe ndërgjegjësimin e publikut për të drejtat e viktimave, siç janë organizimi i fushatave për ndërgjegjësimin e të drejtave të viktimave, botimi i broshurave informative dhe konferenca lidhur me këtë çështje. ZMNV ofron edhe linjën e cila është pa pagesë për të gjithë qytetarët që duan ta raportojnë dhunën në numrin 0800 11 11 22, ku operatorët e kësaj linje kanë për obligim të ofrojnë informata dhe këshilla.

¹⁰ Komisioni Evropian, Raporti i Progresit 2018, në: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>.

¹¹ Qeveria e Republikës së Kosovës, në: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_83.pdf.

Edhe pse Mbrojtësit e Viktimave kanë një rol kyç në ofrim të mbrojtjes së viktimave, ata po ashtu kanë për obligim ligjor t'i njoftojnë viktimat për të gjitha të drejtat që atyre u takojnë, të mos pengojnë hetimin në rastet kur lënda kalon në procedurë penale, si dhe të njoftojnë viktimat për të drejtën e tyre për kompensim. Edhe pse kanë këto të drejta, disa prej të intervistuarve thanë se viktimat rrallë kanë kërkuar të drejtën e tyre për kompensim¹².

Njësoj si Policia e Kosovës dhe Prokuroria, edhe Gjykatat ballafaqohen me mungesën e burimeve njerëzore. Dhuna në familje mund të adresohet në dy instanca, varësisht nga forma e dhunës. Në departamentin civil, gjyqtarët veprojnë sipas Ligjit për Mbrojtje nga Dhuna në Familje, ku përgjegjësi e tyre është të bëjnë lëshimin e urdhrit mbrojtës emergjent dhe urdhrit mbrojtës, përfshirë këtu edhe lëshimin e masave mbrojtëse. Në departamentin penal, gjykatat kanë për obligim të denojnë kryesit për veprat që parashihen në Kodin Penal, përfshirë këtu veprat që kryhen brenda marrëdhënies familjare, si dhe shkeljen e urdhrit mbrojtës. Përkundër faktit se ka pasur mjaft trajnime për gjykatësit, gjykatat ende nuk kanë gjyqtarë të specializuar që merren me rastet e dhunës në familje. Këshilli Gjyqësor i Kosovës pohon se ka raste kur gjyqtarët keqpërdorin rolin e tyre duke luajtur rolin e ndërmjetësit/pajtuesit¹³. Lufta kundër dhunës në familje është penguar shpesh nga mentaliteti i disa gjyqtarëve, duke përfshirë edhe pikëpamjen se dhuna midis bashkëshortëve është trajtuar si një çështje familjare dhe private. Në vitin 2017, ka pasur 16 raste kur gjyqtarëve u janë shqiptuar masa për shkak të sjelljes së tyre të pahijshme¹⁴.

Edhe pse në Kosovë janë bërë shumë hapa në krijimin e kornizës ligjore për të ofruar parandalim dhe mbrojtje sa më efikase si dhe janë bërë fushata të ndryshme vetëdijesuese dhe trajnime me qëllim të ndryshimit të bindjeve të qytetarëve por edhe të shërbyesve publik, prap njëra prej sfidave më të mëdha mbetet rehabilitimi dhe reinteprimi i viktimave të dhunës në familje.

Ngjashëm, shumë pak është bërë edhe në trajtim të ushtruesve të dhunës. Në Kosovë, ende ka mungesë¹⁵ të qendrave për trajtim psikosocial të ushtruesve të dhunës apo për trajtim të obligueshëm nga varshmëria e alkoolit, andaj edhe këto dy masa mbrojtëse¹⁶ shumë rrallë shqiptohen nga gjykatësit.

Duke ditur se strehimi në strehimore kufizohet në një periudhë prej 6 muajsh, viktimat janë të vetëdijshme se pas asaj periudhe ato mbeten vetëm dhe prandaj edhe ekziston rreziku që ato të qëndrojnë apo të rikthehen tek abuzuesit. Mirëpo, Strategjia e tanishme, por edhe e kaluara, kërkon nga komunat të krijojnë mundësi të "banimit social" program ky që do të kontribuonte direkt në pavarësimin e viktimave të dhunës në familje, deri sa ato të rimëkëmben. Këto banesa sociale do tu jepeshin viktimave të dhunës në familje në shfrytëzim për një kohë të caktuar, deri sa ato të bënin një zgjidhje afatgjate.

¹² Nga intervistat e AGL, 2018.

¹³ AGL, intervista me kryesuesin e Këshillit Gjyqësor të Kosovës..

¹⁴ Nga intervista me Kryesuesin e KGJK, nuk ka të dhëna nëse këto raste janë të ndërlidhura me dhunën në familje.

¹⁵ Shih raportin e RrGK-së, "Nga Fjalët në Vepra", në: <http://www.womensnetwork.org/documents/20180312142859978.pdf>.

¹⁶ Ligji për Mbrojtje nga Dhuna në Familje, neni 4 dhe neni 9, në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2691>.

Edhe pse, Procedurat Standarde dhe Strategjia kanë përcaktuar hapat që duhet ndjekur për të krijuar mundësi të reintegrimit të viktimave në shoqëri, është vërejtur se ka mungesë koordinimi në mes të institucioneve.

Përveq strehimoreve, që kanë për obligim në bashkëpunim me viktimat, të hartojnë planin e reintegrimit dhe të krijimit të mundësive të punësimit, një rol të rëndësishëm këtu kanë edhe Qendrat e Aftësisit Profesional dhe Zyrat Rajonale të Punësimit, të cilat së bashku do të duhej të ngrisin kapacitetet e viktimave të dhunës në familje, në mënyrë që ato të vetëpunësohen në momentin që e lëshojnë strehimoren. Pas largimit nga strehimoret, shumë pak viktima arrijnë të punësohen, ndërsa ato që arrijnë të punësohen, arrijnë kryesisht në sektorin privat duke kryer punë të thjeshta pasi që është pothuajse e pamundur të punësohen në institucionet publike¹⁷.

¹⁷ AGL, nga intervistat me përfaqësues të strehimoreve.

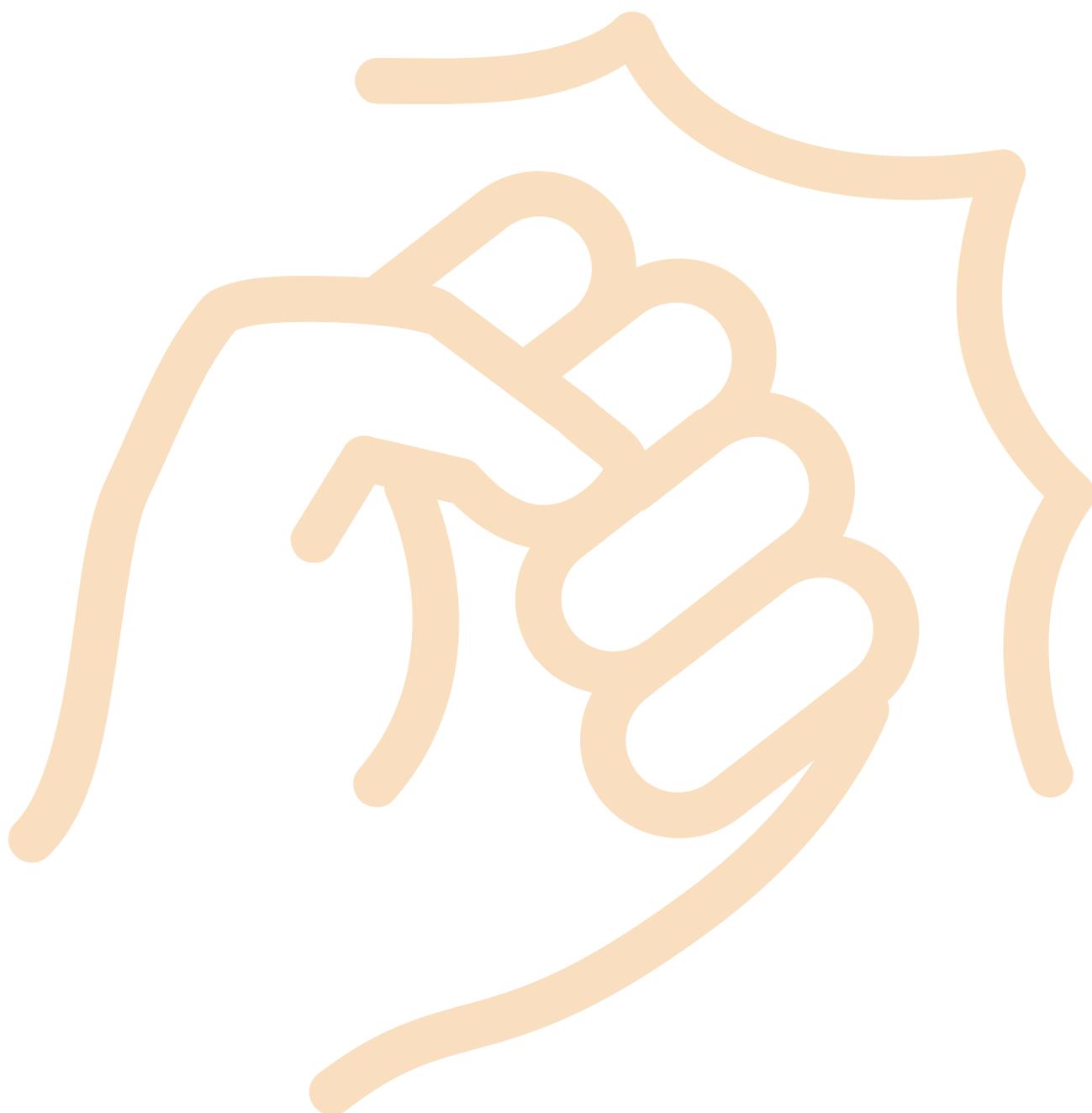

REKOMANDIME

- Trajnime dhe ngritje e kapacitetve të përfaqësuesve të institucioneve publike përfshirë këtu: hetuesit në Policinë e Kosovës, prokurorët, gjyqtarët, mbrojtësit e viktimave, punëtorët social, etj.
- Të ndryshohet Kodi Penal i Kosovës për të përfshirë definicione specifike të dhunës në familje;
- Të ndryshohet Ligji mbi Skemën Sociale duke bërë të mundur që viktimat e dhunës në familje të trajtohen si raste sociale;
- Të sigurohet përkrahje e vazhdueshme e strehimoreve me kontrata 3 vjeçare me qëllim të sigurimit të qëndrueshmërisë së tyre, e përcjellur me monitorim të vazhdueshëm të punës së tyre.
- Të ketë koordinim më të mirë ndër institucional me qëllim të zbatimit efikas të kornizës ligjore lidhur me dhunën në familje;
- Të ndahen fonde për fuqizimin ekonomik të grave dhe zhvillimin profesional;
- Të merren masa të parandalimit të ri-traumatizimit të viktimave;
- Koordinim dhe bashkëpunim efikas në mes të Zyrave Rajonale për Punësim, Qendrave për Aftësim Profesional, Qendrave për Punë Sociale dhe Strehimoreve me qëllim të reintegrimit të viktimave të dhunës në familje;
- Të sigurohen fonde të qëndrueshme për implementim të Strategjisë dhe Planit Kombëtar kundër Dhunës në Familje 2016- 2020;
- Kuvendet komunale të investojnë më shumë në ofrimin e mundësisë për banim social për viktimat e dhunës në familje.
- Fushata vetëdijesuese të drejtuara qytetarëve të Kosovës me qëllim të parandalimit të dhunës në familje. Fushatat të jenë të shpërndara në të gjitha komunat e Kosovës.

INSTITUCIONALNI ODGOVOR NA TRETMAN ŽRTAVA NASILJA U PORODICI

SADRŽAJ

- 21** Akademija liderstva za žene (ALŽ)
- 22** Aktivnosti ALŽ
- 23** Grupa
- 24** Aktivnosti grupe
- 25** Uvod
- 26** Institucionalni odgovor na tretman žrtava nasilja u porodici
- 29** Preporuke

AKADEMIJA LIDERSTVA ZA ŽENE (ALŽ)

Akademija liderstva za žene (ALŽ) je program koji realizuje Nacionalni demokratski institut (NDI), omogućen finansijskom podrškom USAID-a, čiji je cilj da obuci i osnaži žene liderke sutrašnjice. ALŽ je program koji je proizašao iz Nedelje žena a koji je okupio oko 30 sertifikovanih učesnica koje su pohađale niz aktivnosti usmerenih ka usavršavanju veština i stvaranju mogućnosti povezivanja. Teme šeste generacije ALŽ-a su utvrđene na osnovu analize potreba za razvojem veština i politika koje su same žene iznele i istakle tokom Nedelje žena održane 2018. godine, u okviru opšte teme transparentnog i odgovornog upravljanja. Po prvi put, ALŽ 2018. godine okuplja žene iz svih zajednica zastupljenih na Kosovu i iz različitih političkih stranaka. Predviđeno je da učesnice ALŽ-a, kroz mogućnosti za usavršavanje veština i podučavanja, sklope dugoročne koalicije koje će im omogućiti da unaprede pitanja od zajedničkog interesa za njih i njihove zajednice.

Na početku Akademije, maja 2018. godine, učesnice su bile podeljene u četiri grupe koje su radile na različitim inicijativama za rešavanje pitanja od zajedničkog značaja, kako bi načinile pozitivne promene u oblastima obrazovanja, zdravlja, vladavine prava i ženskog liderstva.

**Kvalitetno
obrazovanje za sve**

Nasilje u porodici

**Zloupotreba droga
kod mladih**

**Zastupljenost žena na
pozicijama donošenja odluka**

AKTIVNOSTI ALŽ

Tokom ovih šest meseci, 27 učesnica su, u četiri multietničke grupe, analizirale literaturu i sastale se sa predstavnicima institucija i relevantnim akterima kako bi prikupili informacije od značaja za teme koje su identifikovali kao prioritete za građane Kosova. Nakon mnogobrojnih aktivnosti realizovanih u ovom periodu, uspele su da izrade četiri kratka izveštaja o javnim politikama, koji će biti upućeni relevantnim akterima.

političkih stranaka

zajednica

opština

Komunikacija sa javnošću

javnih skupova

konsultativnih sastanaka

ceremonija diplomiranja

4

DOKUMENTA JAVNIH POLITIKA

Izgradnja veština

petodnevni trening

radionica

radnih sastanaka

GRUPA

Brankica Timotijević

Fjolla Ujkani

Flutura Beka - Kamberaj

Irena Petrović

Sandra Radončić

Vesa Broja

Ymihan Mujko

AKTIVNOSTI GRUPE

Inicijativa ALŽ-a na temu "Kvalitetno obrazovanje za sve" radila je šest meseci za redom na istraživanju načina da se poveća kvalitet obrazovanja na Kosovu, sprovođenjem različitih aktivnosti. Tim je sastavljen od sedam učesnica iz četiri političke stranke i dve zajednice. Tokom Akademije, učesnice su uspele da održe četiri konsultativna sastanka sa glavnim akterima, da organizuju dve javne rasprave sa odborom za obrazovanje i direktorima škola u Opštinama Priština i Srbica i da prikupe podatke od 158 učenika upitnikom raspodeljenim dvema školama u gorepomenutim opštinama i učenicima koji su posetili Skupštinu povodom obeležavanja Međunarodnog dana demokratije. Nakon istraživanja na terenu, tim je izradio kratak izveštaj o politici koji će biti dostavljen svim relevantnim akterima.

13

sastanaka

devet konsultativnih
i četiri sastanaka grupe

1

okrugli sto

u Severnoj Mitrovici

UVOD

Ovaj dokument pruža analizu trenutnog stanja institucionalnog odgovora na zaštitu, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava nasilja u porodici na Kosovu, i realizovan je od strane grupe učesnica Akademije liderstva za žene koje su radile na ovoj temi. Nasilje u porodici je problem koji je prisutan u celom svetu i istovremeno jedan od najrasprostranjenijih vidova nasilja koje se često naziva "problemom iza zatvorenih vrata". U većini slučajeva su upravo žene žrtve nasilja u porodici. U svetu, svaka treća žena je doživela nekakav vid nasilja od svog intimnog partnera¹. Kosovo ima snažne zakone na polju suzbijanja nasilja u porodici ali često ne uspeva da realizuje upravo taj poslednji korak, što je zapravo njihova primena. Ustav navodi da zakoni treba da se tumače u skladu sa glavnim međunarodnim sporazumima kojima Kosovo nije pristupilo u svojstvu potpisnice, upravo zbog svog nerešenog državnog statusa. Međutim, neke od ovih međunarodnih konvencija i sporazuma važe i na Kosovu². Iste obuhvataju Konvenciju Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena³ i Konvenciju Saveta Evrope o takozvanoj Istanbulskoj konvenciji⁴ o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama.

Kosovo ima i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁵, čiji je cilj da spreči nasilje u porodici i da se bavi počiniocima nasilja u porodici. Takođe, Republika Kosovo je usvojila Nacionalnu strategiju za zaštitu žrtava nasilja u porodici i njen Akcioni plan za period od 2016-2020⁶. Strategija ima četiri glavna cilja, a to su: 1) sprečavanje nasilja i podizanje svesti, 2) zaštita i koordinacija; 3) zakonodavstvo, istraga i procesuiranje pred sudskim organima, i 4) rehabilitacija i reintegracija. Cilj je da se sprovođenjem Nacionalne strategije ravnopravnost uključi u javne politike. Strategija pruža sredstva za sprečavanje zlostavljanja, pružanje zaštite i pomoć žrtvama da se reintegrišu u društvu, jačanjem postojećih mehanizama i stvaranjem novih za brz odgovor i postupanje u predmetima nasilja u porodici. Osim Strategije, Kosovo je usvojilo i Standardne operativne postupke za slučajeve nasilja u porodici na Kosovu⁷, koji predviđaju dužnosti i obaveze relevantnih institucija da pruže usluge u slučajevima nasilja u porodici.

¹ Svetska zdravstvena organizacija, na: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

² Vidi Ustav Republike Kosovo, član 22: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Kushtetuta_e_Republikes_se_Kosoves_me_amendamentet_I-XXIV.pdf.

³ Ujedinjene nacije, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/Ahri/AConEliminationAllFormsDiscriminationAgainstWomen.pdf>

⁴ Savet Evrope, Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici: <https://rm.coe.int/168064d3f6>.

⁵ Skupština Republike Kosovo, Zakon br. 03/L-182, na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=>

⁶ Vlada Kosova, Ministarstvo pravde, Nacionalna strategija Republike Kosovo zaštite žrtava nasilja u porodici i Akcioni plan 2016-2020, <https://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Strategjia%20Komb%C3%ABtare%20e%20RK%20p%C3%ABr%20mbrojtje%20nga%20dhuna%20one%20familje%202016-2020.pdf>.

⁷ Agencija za rodnu ravnopravnost, "Standardni operativni postupci zaštite od nasilja u porodici na Kosovu" <https://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Procedurat%20Standarte%20t%C3%AB%20veprimit%20p%C3%ABr%20mbrojtje%20nga%20dhuna%20n%C3%AB%20familje.pdf>

Pri realizaciji ovog izveštaja, grupa AŽL-a je intervjuisala: nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici; predsedavajućeg Sudskog saveta Kosova; predsedavajućeg Tužilačkog saveta Kosova; zaštitnika građana, predstavnike Kosovske policije, zamenika gradonačelnika Opštine Južna Mitrovica, rukovodstvo sigurne kuće u Južnoj Mitrovici, advokata zaštitnika žrtava u mitrovačkom regionu, predstavnike NVO-a, itd.

Na kraju ovog dokumenta slede preporuke koje pokušavaju da pruže različite alternative u borbi protiv nasilja u porodici.

INSTITUCIONALNI ODGOVOR NA NASILJE U PORODICI

U jednom od izveštaja koji je priredila Mreža žena Kosova⁸ iz 2015. godine se zaključuje da je oko 62% građana Kosova doživelo nasilje u porodici tokom svog života. Godine 2016., policija je primila oko 1,200 prijava nasilja u porodici, uglavnom nad ženama, dok se na osnovu podataka Kosovske policije o slučajevima prijavljenim 2017. godine može zaključiti da je na Kosovu bilo 1,269 slučajeva nasilja u porodici te iste godine. Od ovog broja, 5 je završilo ubistvom. Broj ubistava kao posledica nasilja u porodici povećao se od 2013. godine. Od 2013. do 2015. godine zabeleženo je po 3 slučaja godišnje, dok se 2016. godine broj ubistava povećao na 7, 2017. godine je opao na 5 a u poslednjih šest meseci 2018. godine zabeležena su 3 slučaja ubistva. U više od 80% slučajeva nasilja u porodici prijavljenih Kosovskoj policiji žrtve su žene, za kojima slede deca i stari. Upravo društveno-ekonomska situacija žena, dece i staraca čini ih tradicionalno zavisnim od drugih članova porodice i samim tim više pogođenim nasiljem.

Sa druge strane, narodni advokat je u izveštaju za 2017. godinu⁹, ukazao da broj slučajeva prijavljenih ovoj instituciji nije veliki, ali da je i dalje evidentno da je nasilje u porodici zabrinjavajuća pojava. Na osnovu ovog izveštaja, pristup institucija u vezi sa ovim slučajevima zapravo je neprikladan i neadekvatan.

U skladu sa Izveštajem o napretku za Kosovo za 2018. godinu¹⁰, nasilje u porodici i dalje je jedan od najvećih problema na Kosovu. Prema navodima iz ovog izveštaja, rodno zasnovano nasilje iziskuje dalja nastojanja i rad na slaboj koordinaciji koja postoji između policije, tužilaštava i drugih uključenih strana, i da se odgovori na neadekvatno praćenje primene naloga za zaštitu od strane policije i sudova, u slučajevima nasilja u porodici.

⁸ Mreža žena Kosova, Dosta sa izgovorima, na: <http://www.womensnetwork.org/documents/20151124105025644.pdf>.

⁹ Izveštaj ombudsmana, 2017, na: <https://www.oik-rks.org/2018/04/17/raporti-vjetor-2017/>

¹⁰ Evropska komisija, Izveštaj o napretku za 2018, na: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>.

Takođe, izveštaj navodi da bi pravne definicije nasilja u porodici i seksualnog uznemiravanja trebalo da budu ubačene u Krivični zakonik. Izveštaj o napretku ukazuje i na potrebu da se obezbede skloništa za žrtve rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima da se finansiraju na održiv način, kao i da se preduzmu mere za delotvornu reintegraciju žrtava.

Na osnovu Odluke 04/83 od dana 11. jula 2012, jedan od zamenika ministara pravde stupa na funkciju nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici¹¹. Uloga je ovog koordinatora da proprati sprovođenje Strategije. Kancelarija nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici trenutno radi na stvaranju nacionalne baze podataka žrtava nasilja u porodici. Prema predviđanjima, ova baza podataka treba da bude završena do kraja ove godine, a biće sastavljena od demografskih podataka o žrtvama nasilja u porodici i postupanju prema njima.

Jedna od ključnih institucija u sprečavanju i zaštiti nasilja u porodici upravo je Kosovska policija koja, sa namerom da se bavi ovim problemom, nudi dodatne obuke svojim policijskim službenicima u vezi sa načinom postupanja prema žrtvama nasilja u porodici, sa ciljem da usavrši njihove kapacitete u slučajevima nasilja u porodici. Policija ima i svoju Jedinicu za zaštitu od nasilja u porodici. Uz sve finansijske poteškoće na koje ova jedinica nailazi, predstavnici Kosovske policije su takođe izneli svoju zabrinutost oko činjenice da ne postoje programi za rehabilitaciju i reintegraciju žrtava nasilja u porodici.

Krivično gonjenje lica uključenih u nasilje u porodici zapravo je jedan od zadataka tužilaštva. Iako tužilaštvo ima specijalizovano osoblje koje vrši krivično gonjenje za krivična dela u vezi sa nasiljem u porodici, ovi tužioci su veoma opterećeni radom na svim drugim predmetima koje dobijaju. Upravo to je sprečilo da se predmetima nasilja u porodici da prioritet. Tokom 2017. godine, od 4.264 slučajeva nasilja u porodici, tužilaštva su rešila 1.978.

Kada govorimo o pravnoj zaštiti žrtava nasilja u porodici, postoji Kancelarija za zaštitu i pomoć žrtvama (KZPŽ), čiji je cilj da zastupa interese žrtava u pravosudnom sistemu na Kosovu. Sem što zastupa žrtve, ova kancelarija je učestvovala u puno važnih aktivnosti u vezi sa izradom politika i podizanjem svesti javnosti o pravima žrtava, kao što je organizovanje kampanja senzibilizacije javnosti o pravima žrtava, objavljivanje informativnih brošura i organizovanje konferencija u vezi sa ovim pitanjem. KZPŽ nudi i besplatnu SOS liniju za sve one građane koji žele da prijave nasilje na broju 0800 11 11 22, čiji su operateri dužni da im pruže informacije i savete. Iako zastupnici žrtava imaju ključnu ulogu u pružanju zaštite žrtvama, oni su takođe u zakonskoj obavezi da upoznaju žrtvu o svim pravima koja joj pripadaju, da ne spreče istragu u predmetima u kojima je pokrenut krivični postupak i da obaveste žrtve o njihovom pravu na obeštećenje. Iako imaju ova prava, nekolicina ispitanika iznela je da su žrtve retko zatražile svoje pravo na obeštećenje¹².

Kao što je to slučaj sa Kosovskom policijom i tužilaštvima i sudovi se suočavaju sa nedostatkom ljudskih resursa. Nasilje u porodici se može rešavati na dva stepena, u zavisnosti od vida nasilja.

¹¹ Vlada Republike Kosovo, na: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_83.pdf.

¹² Iz razgovora AŽL-a, 2018.

Sudije Odeljenja za građanske parnice deluju shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i odgovorne su da izdaju hitan nalog za zaštitu uključujući i zaštitne mere. U krivičnompravnom odeljenju, sudovi su u obavezi da osude počiniocima za krivična dela propisana Krivičnim zakonikom, uključujući dela izvršena u porodičnom odnosu, kao i za povredu naloga za zaštitu. I pored činjenice da je održan popriličan broj obuka sudija, sudovi još uvek nemaju specijalizovane sudije koji se bave predmetima nasilja u porodici. Sudski savet Kosova iznosi da ima slučajeve u kojima sudije zloupotrebljavaju svoj položaj time što igraju ulogu posrednika /pomirioca¹³. Suzbijanje nasilja u porodici često je sprečeno mentalitetom nekih sudija, uključujući i njihove stavove da je nasilje među supružnicima porodična i privatna stvar. Tokom 2017. godine, u 16 predmeta su sudijama izrečene mere usled njihovog nedoličnog ponašanja¹⁴.

Iako su na Kosovu načinjeni mnogobrojni koraci da se uspostavi pravni okvir za sprečavanje i što efikasniju zaštitu i iako su realizovane različite kampanje za podizanje svesti i obuke za promenu uverenja građana ali i javnih službenika, ponovo, jedan od najvećih izazova jesu rehabilitacija i reintegracija žrtava nasilja u porodici. Slično, učinjeno je vrlo malo u radu sa počiniocima nasilja. Na Kosovu i dalje nedostaju¹⁵ centri za psiho-socijalno lečenje počinitelaca nasilja ili za obavezno lečenje od zavisnosti od alkohola, zbog čega sudije ove dve mere zaštite¹⁶ vrlo retko izriču.

Znajući da se smeštaj u skloništu ograničava na period u trajanju od 6 meseci, žrtve su svesne da nakon ovog perioda ostaju prepuštene same sebi zbog čega postoji opasnost da ostanu ili se ponovo vrate svojim zlostavljačima. Međutim, kako sadašnja tako i prošla strategija traži od opština da realizuju program "socijalnog stanovanja" koji će direktno pomoći u osamostaljivanju žrtava porodičnog nasilja, sve dok se ne oporave. Ovi socijalni stanovi bili bi dati žrtvama porodičnog nasilja na korišćenje na određeno vreme, sve dok ne pronađu dugoročno rešenje.

Iako su Standardni operativni postupci propisali korake koje treba primeniti da bi se stvorila mogućnost reintegracije žrtava u društvu, primetan je nedostatak koordinacije između institucija. Sem skloništa koja su u obavezi da ostvare saradnju sa žrtvama, da izrade plan reintegracije i da stvore mogućnosti zapošljavanja, važnu ulogu u ovom procesu imaju i centri za stručno usavršavanje i regionalni zavodi za zapošljavanje, koji bi zajedno trebalo da podignu sposobnosti žrtava nasilja u porodici da se samozaposle u trenutku kada napuste sklonište. Po udaljavanju iz skloništa, vrlo mali broj žrtava uspe da se zaposli, dok one koje se zaposle uglavnom to čine u privatnom sektoru, u kojem obavljaju neka prostija zanimanja pošto je za njih skoro nemoguće da se zaposle u javnim institucijama¹⁷.

¹³ AŽL, razgovor sa predsedavajućim Sudskog saveta Kosova

¹⁴ Iz razgovora sa predsedavajućim SSK-a, ne postoje podaci da li se ovi predmeti odnose na porodično nasilje

¹⁵ Vidi izveštaj MŽK-a, "Sa reči na dela", na: <http://www.womensnetwork.org/documents/20180312142859978.pdf>.

¹⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, članovi 4 i 9, na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2691>.

¹⁷ AŽL, razgovori sa predstavnicima skloništa.

PREPORUKE

- Obuka i podizanje kapaciteta predstavnika javnih institucija, uključujući: istražitelje u Kosovskoj policiji, tužioce, sudije, zastupnike žrtava, socijalne radnike itd.
- Izmeniti Krivični zakon Kosova tako da uključi posebne definicije nasilja u porodici;
- Izmeniti Zakon o socijalnoj šemi omogućujući žrtvama nasilja u porodici da budu tretirane kao socijalni slučajevi;
- Obezbediti neprekidnu podršku skloništima 3-godišnjim ugovorima, sa ciljem da se obezbedi njihova održivost uz neprekidno praćenje njihovog rada.
- Ostvariti bolju međuinstitucionalnu koordinaciju zarad što efikasnijeg sprovođenja pravnog okvira u vezi sa nasiljem u porodici;
- Izdvojiti finansijska sredstva za ekonomsko osnaživanje i stručno usavršavanje žena;
- Preduzeti mere za sprečavanje ponovne traumatizacije žrtava;
- Koordinacija i efikasna saradnja između regionalnih zavoda za zapošljavanje, centara za stručno usavršavanje, centara za socijalni rad i skloništa zarad reintegracije žrtava nasilja u porodici;
- Obezbediti dovoljna finansijska sredstva za sprovođenje Strategije i Nacionalnog plana za borbu protiv nasilja u porodici 2016- 2020;
- Skupštine opština da ulože više u pružanje mogućnosti socijalnog stambenog zbrinjavanja žrtava porodičnog nasilja.
- Kampanje podizanja svesti namenjene građanima Kosova sa ciljem sprečavanja nasilja u porodici. Kampanje treba da budu rasprostranjene po svim opštinama na Kosovu.

INSTITUTIONAL RESPONSE TO DOMESTIC VIOLENCE

CONTENT

- 35** Women Leadership Academy (WLA)
- 36** WLA Activities
- 37** Group
- 38** Group Activities
- 39** Introduction
- 40** Institutional Response to Domestic Violence in the Republic of Kosovo
- 43** Recommendations

WOMEN LEADERSHIP ACADEMY (WLA)

Women Leadership Academy (WLA) is a program implemented by the National Democratic Institute (NDI) and supported by USAID, which aims to train and empower future women leaders. WLA is a follow up program of **Week of Women (WOW)** that gathered around 30 certified participants to attend a series of tailored skills-building and networking opportunities. The topics of the 6th generation of WLA were determined based on the analysis of needs for skills and policy development that women presented and highlighted during WOW 2018, under the overarching theme of transparent and accountable governance. For the first time, WLA 2018 brought together women from all communities represented in Kosovo and in a cross party setting. Through the WLA skills-building and coaching opportunities, it is envisioned that the participants will create sustainable coalitions to advance issues of common interest to them and their communities.

At the beginning of the Academy in May 2018, participants were divided into four groups to work on four different initiatives addressing issues of common concern aiming to make positive changes in the area of education, health, rule of law and leadership roles for women.

Quality in Education

Domestic Violence

**Drug Abuse
Among Minors**

**Women Representation
in Institutions**

Institutional response to domestic violence

WLA ACTIVITIES

For six months, 27 participants divided into four multi-ethnic groups have conducted desk research and met with institutions and stakeholders to get information on the topics which they have identified as priority concerns of citizens in Kosovo. After having multiple activities throughout this period, they succeeded in drafting four policy briefs, which will be addressed to relevant stakeholders.

political parties

communities

municipalities

Outreach

public events

consultative meetings

graduation ceremony

4

POLICY BRIEFS

Skills building

bootcamp

overnight workshop

consultative and working meetings

GROUP

Brankica Timotijević

Fjolla Ujkani

Flutura Beka - Kamberaj

Irena Petrović

Sandra Radončić

Vesa Broja

Ymihan Mujko

GROUP ACTIVITIES

The WLA initiative on Domestic Violence is comprised of seven participants coming from five political parties, civil society and four ethnicities. Together, they have worked for six months on the issue of domestic violence in Kosovo by having nine consultative meetings with stakeholders, visiting safehouses for women and children, organizing a roundtable discussion in cooperation with the Women's Caucus in North Mitrovica, and analyzing legislation regarding this issue.

After numerous activities, the team has managed to draft a policy brief which will be addressed to the main stakeholders related to this issue.

13

meetings

nine consultative and
four group meetings

1

roundtable

discussion in North
Mitrovica

INTRODUCTION

This document provides an analysis of the current state of institutional capabilities to protect, rehabilitate and reintegrate the victims of domestic violence in Kosovo, developed by a working-group from the Women Leadership Academy (hereinafter: Group). Domestic violence is a global issue, and remains one of the most prevalent and pervasive forms of violence, often referred to as a matter to be addressed “behind closed doors”. In the majority of cases, women are the victims of domestic violence. Globally, every third woman has been subject to some form of violence at the hands of their partners¹.

Kosovo does have powerful legislation to address domestic violence, however it often fails, at the final stage, to implement it. The Constitution provides that laws must be interpreted in compliance with key international instruments to which Kosovo is not party, due to its unresolved legal status as a state. However, some international conventions and treaties are applicable in Kosovo², including the UN Convention on Elimination of All Forms of Discrimination against Women³ and the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women, also known as the Istanbul Convention .

Kosovo has a Law on Protection against Domestic Violence⁵, which is aimed at both preventing violence, and rehabilitating its offenders. Also, Kosovo has adopted a National Strategy on Protection of Victims of Domestic Violence 2016–2020, and Action Plan⁶. The Strategy is built upon four key objectives, as follows: 1) Prevention and awareness raising; 2) Protection and coordination; 3) Legislation, investigation and prosecution, and 4) Rehabilitation and Reintegration. The implementation of the National Strategy aims to streamline equality in public policies, by offering the means to stop abuse, to offer protection and to assist victims in their social reintegration. Legally, the Strategy works to strengthen existing mechanisms and establish new policies to ensure a prompt response when protecting and treating cases of domestic violence. Apart from the Strategy, Kosovo has adopted Standard Operating Procedures for Protection against Domestic Violence in Kosovo⁷, which define the duties and obligations of relevant institutions in providing necessary services in cases of domestic violence.

¹ World Health Organization: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

² See Constitution of the Republic of Kosovo, Article 22: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Kushtetuta_e_Republikes_se_Kosoves_me_amendamentet_I-XXIV.pdf.

³ United Nations, Convention on Elimination of All Forms of Discrimination against Women, <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/Ahri/AConEliminationAllFormsDiscriminationAgainstWomen.pdf>

⁴ Council of Europe, Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence: <https://rm.coe.int/168064d3f6>.

⁵ Assembly of the Republic of Kosovo, Law no. 03/L-182, at: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2691>

⁶ Government of Kosovo, Ministry of Justice, National Strategy on Protection of Victims of Domestic Violence 2016–2020, and Action Plan, <https://abgi.rks-gov.net/Portals/0/Strategjia%20Komb%3%ABtare%20e%20RK%20p%3%ABr%20mbrojtje%20nga%20dhuna%20one%20familje%202016-2020.pdf>.

⁷ Agency for Gender Equality, “Standard Operating Procedures for Protection against Domestic Violence in Kosovo” <https://abgi.rks-gov.net/Portals/0/Procedurat%20Standarte%20t%3%AB%20veprimit%20p%3%ABr%20Mbrojtje%20nga%20dhuna%20n%3%AB%20Familje.pdf>

To prepare this paper, the Group has interviewed: National Domestic Violence Coordinator; Chairman of Kosovo Judicial Council; Chairman of Kosovo Prosecutorial Council; Ombudsperson, representatives of Kosovo Police, Deputy Mayor of Municipality of Mitrovica South, director of Shelter and a Victims Advocate in Mitrovica, NGOs, etc.

At its conclusion, this document offers recommendations to strengthen the effort in combating domestic violence.

INSTITUTIONAL RESPONSE TO DOMESTIC VIOLENCE IN THE REPUBLIC OF KOSOVO

A report by the Kosovo Women Network⁸ in 2015 states that around 62% of Kosovars have suffered from domestic violence in their lives. In 2016, Police received around 1,200 reports on domestic violence, mainly perpetrated against women, while the number of cases reported in 2017 rose to 1,269. Of these, 5 cases resulted in death of the victim. The number of deaths as a result of domestic violence has increased since 2013. Between 2013 and 2015, there were 3 cases resulting in death of the victim reported per year. In 2016, the number jumped to 7, fell to 5 in 2017, and is currently situated at 3 in 2018. In more than 80% of the cases of domestic violence reported to the Kosovo Police, the victims are women, followed by children and elderly. The social and economic standing of women, children and the elderly, renders them traditionally dependent on other family members, and consequently more susceptible to violence.

Meanwhile, despite a report from the Ombudsperson for 2017⁹ indicating that the number of cases reported to this institution is not as high, it is still evident that domestic violence is treated as very a concerning issue. Based on this report, the approach of institutions towards these cases has largely been unsuitable and inadequate.

Based on the 2018 Progress Report for Kosovo¹⁰, domestic violence remains one of the most pressing issues in Kosovo. According to this report, gender-based violence requires further efforts in addressing poor coordination between police, prosecution and other involved parties, and in addressing inadequate monitoring of protection orders by the police and courts in domestic violence cases.

⁸ Kosovo Women's Network, Enough with the justifications, at: <http://www.womensnetwork.org/documents/20151124105025644.pdf>

⁹ Ombudsperson Report, 2017, at: <https://www.oik-rks.org/2018/04/17/raporti-vjetor-2017/>

¹⁰ European Commission, Progress Report, 2018, at: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>.

It is also stated that the legal definitions of domestic violence and sexual harassment must be prescribed in the Criminal Code. The Progress Report further mentions the need to ensure sustained funding for shelters dedicated to victims of gender-based violence and human trafficking, and to take measures to ensure effective reintegration of victims.

According to Decision 04/83 of 11 July 2012, one of the deputy Ministers of Justice is at the same time National Domestic Violence Coordinator¹¹. The role of the Coordinator is to monitor implementation of the Strategy. The Office of the National Domestic Violence Coordinator is currently engaged in building a national database for domestic violence victims. This database is expected to be finalized by the end of this year, and it should contain demographic data on domestic violence victims, as well as their treatment.

A key institution involved in prevention and protection of domestic violence victims is the Kosovo Police. In an effort to address this issue, the Police force has provided additional training for police officers, related to treatment of domestic violence victims, with a view of building their capacities in addressing future domestic violence cases. The Police also have established a Unit for Protection against Domestic Violence. Despite financial difficulties of the unit, Kosovo Police officers have expressed their concerns with the absence of rehabilitation and reintegration programs for domestic violence victims.

Criminal prosecution of persons involved in domestic violence is one of the tasks of the Prosecution. Although the Prosecution system has specialized personnel to criminally prosecute criminal offences related to domestic violence, these prosecutors are overwhelmed with many other cases assigned. This has prevented prioritization of domestic violence cases. In 2017, out of 4.264 cases of domestic violence, the prosecution offices have resolved 1.978 cases.

In relation to legal protection for domestic violence victims, there is a Victims Protection and Assistance Office (VPAO), which is tasked with the representation of interests of the victims in dealing with the judicial system in Kosovo. Apart from victim's defense, this office has taken part in many important activities related to policy making and raising public awareness on the rights of victims, including awareness campaigns on victims' rights, publication of information brochures, and conferences held on exploring the matter. VPAO also maintains a toll-free help line for all citizens who wish to report cases of violence (0800 11 11 22), whose operators are trained to provide information and advice. Although Victim Advocates have a key role in victims' defense, they also have a legal duty to inform victims on the rights they are entitled to, to prevent obstruction of prosecution when the case goes to criminal proceedings, and to inform the victims of their rights to damages compensation. Although they do enjoy these rights, some of the respondents have stated that victims rarely do claim their compensation¹².

Similar to the Kosovo Police and Prosecution, Courts have their own difficulties in terms of human resources. Domestic violence may be addressed in two instances, depending on the type of violence.

¹¹ Government of the Republic of Kosovo, at: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_83.pdf.

¹² From the AGL interviews, 2018.

In the Civil Department, judges operate on the basis of the Law on Protection against Domestic Violence, and their duties include the issuance of emergency protective orders, including orders on protection measures. In the Criminal Department, courts are tasked with the conviction of perpetrators on offenses provided by the Criminal Code, including offenses committed within a family union, and violation of protective orders. Despite numerous trainings provided for the judges, courts still have no specialized judges for domestic violence cases. The Kosovo Judicial Council states that there are cases in which judges abuse with their powers, thereby assuming the role of a mediator/conciliator. The fight against domestic violence has often been impaired by the mindsets of some judges, including the opinion that the violence between spouses is to be treated as a family and private matter. In 2017, there were 16 cases in which judges were issued various punishments due to their inappropriate conduct.

Many steps have been taken in Kosovo to establish a legal framework focused on prevention and protection, and many awareness campaigns and training workshops have been offered to change the convictions of citizens and public servants. However, one of the largest challenges remaining in the struggle to end domestic violence is the rehabilitation and reintegration of domestic violence victims. Similarly, not much has been done in terms of addressing domestic violence offenders. There is still an absence of psycho-social treatment centers for perpetrators, or mandatory alcohol treatment centers in Kosovo, and therefore, these two measures are rarely imposed by judges.

Knowing that accommodation in a shelter is limited to a period of 6 months, victims are aware that they will be on their own after such period. As a result, many victims risk going back or staying with their abuser. To combat this, the current Strategy, requires the Municipalities to offer the possibility of "social housing," a program that would directly contribute to the independence of victims of domestic violence, at least until their recovery. These social apartments would be allocated to the use of domestic violence victims for a certain period, until they find a longer term solution.

While Standard Operating Procedures and the Strategy set forth the steps to be taken in providing the reintegration of victims into the society, it has been noted that there is a lack of coordination between institutions.

Apart from shelters, which are required to cooperate with victims, other institutions should draft a reintegration plan and provide employment opportunities, with an important role played by the Vocational Training Centers and Regional Employment Offices, which should combine their efforts to strengthen the capacities of domestic violence victims, so that they are able to find employment for themselves at the moment of discharge from a shelter. Upon their stay in a shelter, very few victims are able to find employment, while those who can find a job, are employed mainly in the private sector, doing unqualified work, since it is almost impossible for them to get employment in public institutions.

¹³ AGL, interview with the Chair of the Kosovo Judicial Council.

¹⁴ From the interview with the KJC Chair, there are no records whether such cases are related to domestic violence cases.

¹⁵ See KWN Report, "From Words to Deeds", at: <http://www.womensnetwork.org/documents/20180312142859978.pdf>.

¹⁶ Law on Protection against Domestic Violence, Articles 4 and 9, at: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2691>.

¹⁷ AGL, interviews with safe shelter representatives.

RECOMMENDATIONS

- Training and capacity building for representatives of public institutions, including: investigators of the Kosovo Police, prosecutors, judges, victim advocates, social workers, etc.
- To amend the Criminal Code of Kosovo to include specific definitions of domestic violence;
- To amend the Law on Social Assistance Schemes, to allow for the domestic violence victims to be treated as social cases;
- To ensure sustainable support for shelters, by providing them three-year contracts to ensure their sustainability, followed by continued monitoring of their performance.
- To ensure better inter-departmental coordination to ensure an efficient implementation of the legal framework on domestic violence;
- To allocate funding for economic empowerment of women, and also vocational training;
- To take measures to prevent re-victimization of victims;
- Efficient coordination and cooperation between Regional Employment Offices, Vocational Training Centers, Centers for Social Work, and Shelters to ensure reintegration of domestic violence victims;
- Ensure sustainable funding to implement the National Strategy and Action Plan against Domestic Violence 2016-2020;
- Municipal assemblies must invest more in providing possibilities for social housing for domestic violence victims.
- Awareness-raising campaigns targeted at Kosovo citizens to prevent domestic violence. Such campaigns should be distributed throughout municipalities.

Iniciativa "Reagimi institucional ndaj dhunës në familje" është pjesë e Akademisë së Grave për Liderhip, të programit të NDI/USAID për Qeverisje të Përgjegjshme, Efektive dhe Llogaridhënese (READY). Ky program mundëson që përmes këtyre iniciativave të fuqizoj gratë të punojnë përtej linjave partiake dhe etnike në adresimin e çështjeve me interes të përbashkët si dhe të ndërtojnë rrjetëzim të qëndrueshëm.

Ky publikim është mundësuar me mbështetjen e popullit zemërgjërë amerikan përmes Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID). Qëndrimet e shprehura përmes kësaj platforme janë të autorëve dhe jo domosdoshmërisht pasqyrojnë qëndrimet e USAID dhe Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Të drejtat e autorit, Instituti Kombëtar Demokratik 2018. Të gjitha të drejtat e rezervuara. Pjesë të këtij punimi mund të përdoren dhe/ose të përkthehen për qëllime jofitimprurëse me kusht që NDI të njihet si burim i materialit dhe t'i sigurohet kopje e çdo përkthimi.

Inicijativa "Institucionalni odgovor na nasilje u porodici" je deo Akademije liderstva za žene koja proizilazi iz NDI/USAID programa Delotvorno, efikasno i odgovorno upravljanje (READY). Kroz ove inicijative žene su osnažene da rade u multietničkom i međupartijskom okruženju u cilju rešavanja problema od zajedničkog interesa i umrežavanja.

Ova publikacija je omogućena od strane velikodušne podrške Američkog naroda kroz Agenciju Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj (USAID). Mišljene iskazano u ovoj publikaciji je delo autora i ne odražava stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Autorsko pravo © National Democratic Institute 2018. Sva prava zadržana. Delovi ove publikacije mogu se koristiti i/ili prevoditi u neprofitnu svrhu, pod uslovom da se navede NDI, kao autor ovog materijala i da mu se dostavi primerak svakog urađenog prevoda.

The initiative "Institutional Response to Domestic Violence" is part of the Women Leadership Academy emerging from NDI/USAID Responsive, Effective and Accountable Governance Program (READY). Through these initiatives women are empowered to work across party and ethnic lines in addressing issues of common interest and building solid networks.

This publication was made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The opinions expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

Copyright © National Democratic Institute 2018. All rights reserved. Portions of this work may be reproduced and/or translated for noncommercial purposes provided NDI is acknowledged as the source of the material and is provided copies of any translation.

